

DE VACKRASTE BENEN

FÖRSTA PRISET I CHARMES BENFOTOPRISTÄVLING
ERÖVRADES AV EN UNG STOCKHOLMSDAM, SOM
DELTAGIT UNDER SIGNATUREN "SCANIA VABIS"
OCH SOM VID OMRÖSTNINGEN BLAND CHARMES
LÄSARE SAMLADE DE FLESTA RÖSTERNA. FÖRSTA
PRISET BESTOD SOM BEKANT AV FRI RESBILJETT
PARIS TUR OCH RETUR ANDRA KLASS ELLER 250
KRONOR KONTANT, EFTER FRITT VAL.

Emma Severinsson

Korta kjolar och exponerade ben

OM 1920-TALETS UPPSTYCKADE KVINNOKROPP

Under våren 2015 lanserade tidskriften *Elle* tillsammans med varumärket *Gillette Venus*, som säljer produkter för hårborttagning, en kampanj under rubriken "Allt om snygga ben". I kampanjen ingick rådgivande texter om hur benens skönhetsvård på bästa sätt ska hanteras med artiklar som "10 tips som ger dig snyggare ben" och "Ta hand om dina ben de kommer att tacka dig" (*Elle* 2015). Kvinnor uppmanades i kampanjen att vårda och träna sina ben för att uppnå en slät, muskulös och cellulitfri form.

Modemagasinet *Elle* var inte ensamt om att fokusera på kvinnoben inför våren och sommaren 2015. Båda varumärkena *L'Oréal* och *Vaseline* marknadsförde "brun utan sol"-krämer med bilder av inoljade och slätrakade kvinnoben. Organisationen *Sveriges Kvinnolobby* driver tillsammans med nätverket *Allt är möjligt* en kampanj mot könsdiskriminerande reklam under namnet Reklamera (Reklamera 2015). De anmälde under början av sommaren 2015 L'Oréals och Vaselines sommarkampanjer till Reklamombudsmannen. Reklamera motiverade sin anmälan med argumenten: "Att använda sig av avklädda och sexualiserade kvinnoben i reklam är könsdiskriminerande. Att beskära bilden så att bara kvinnans kropp och avklädda ben är i fokus är avhumaniserande – kvinnan blir ett objekt som används som blickfång och lockbete för att sälja produkten" (Reklamera 2015).

Kvinnoben används alltså 2015 som dekorativa objekt för att marknadsföra och sälja produkter. Upptagenhet kring kvinnoben är dock inte något nytt fenomen. Under 1920-talet då kjolfällen kröp upp mot knäna och för första gången i västerländsk historia, moderiktigt, exponerade kvinnoben uppstod det i svensk veckopress en enorm vurm för denna kroppsdel. I mitt avhandlingsarbete undersöker jag representationer av moderna kvinnor i svensk veckopress. Mitt huvudmaterial utgörs av tidskriften *Charme*, som

gavs ut mellan 1921 och 1933. Den är fylld av fotografier och illustrationer, liksom av artiklar, krönikor och rådgivningsspalter som rör kvinnoben. *Charme* säger sig vara den moderna tidens spegel och riktar sig till moderna kvinnor, vilket gör den intressant att undersöka i relation till exponeringen av kvinnors ben under 1920-talet. Den korta kjolen var nämligen de moderna kvinnornas signaturplagg. Intresset för benen stegras i *Charme* under 1920-talet och allt fler bilder och texter kretsar kring välformade vader, smäckra vrister och kjolar som sägs visa mer än vad de döljer. 1927 publicerar *Charme* ett reportage om det som sägs vara den senaste flugan i Paris, nämligen ”Jambologi”, en metod som går ut på att utläsa personlighetsdrag genom att studera benens utformning (*Charme* nr 5, 1927:22, 31). Konst- och modevetaren Harold Koda menar att ingen annan kroppsdel fått så mycket uppmärksamhet som benen under 1920-talet (Koda 2001:163).

Genom att belysa historiskt hur kvinnokroppen granskats och styckats upp i delar i populärkulturen ges en förståelse för den kontinuitet av objektifiering som den kvinnligt kodade kroppen utsatts för samt för den manliga blick som ständigt är närvarande, även i veckopress riktad till kvinnor. Det är en blick som kvinnor ständigt har behövt förhålla sig till nu som då, i en patriarkal samhällsstruktur, där kvinnors kroppar blir föremål för visuell njutning och för marknadsföring av varor.

I denna artikel undersöker jag den mediala exponeringen av kvinnors ben som kommer med den moderiktiga kjolen under 1920-talet. Jag tar avstamp i empirin och studerar vilka olika röster som hörs kring kvinnobenens nya synlighet i veckotidningen *Charme* 1921-1933.

BENENS HISTORIA

Fetischeringen och sexualiseringen av kvinnoben är inte en ny företeelse. Enligt historikern Eva Blomberg har uppstyckandet av kvinnokroppen pågått sedan 1700-talet, men eskalerade i och med massmedias inträde i det offentliga livet. Blomberg ser också en ökning av fenomenet under 1930-talet (Blomberg 2006:213). I *Charme* riktas redan under 1920-talet stor uppmärksamhet mot den kvinnliga kroppens olika delar och varje del kräver sin egen omvårdnad och skönhetsvård för att efterlikna eller närma sig idealet så mycket som möjligt. En intensifierat fokus på kvinnors olika kroppsdelar i både populärkultur och reklam under 1920- och 1930-talet har uppmärksammat i historisk forskning (Andersson 2006:116, Barlow; Yue Dong m.fl 2006:256, Blomberg 2006:213, Conon 2004:124-125)

Benen var en manligt kodad kroppsdel fram till 1900-talet. Kvinnors ben var dolda under lager av underkjolar, krinoliner och långa klänningar. De synliga benen är således en manlig historia (Vincent 2009:97). Kvinnors ben ansågs opassande att tala om (Frykman & Löfgren, 1979:188). Det ansågs under 1800-talet omoraliskt om kvinnor visade benen. De ofta otympliga krinoliner svängde upp och blottade kvinnors anklar, vilket gjorde att många hade långa pantalonger under kjolen (Wosk 2001:52). Från 1880-talet och fram till 1900-talets första decennier, kritiserade emellertid feminister de långa kjolarna på

grund av att dessa gav försämrade rörelseförmågan och dessutom ansågs vara ohygieniska (Bard 2011:23). Under första världskriget använde en del kvinnor inom den engelska armén byxor, vilket chockerade mer än de kjolar som vid samma period hade börjat exponera kvinnors anklar. Att se formen och längden av ett par kvinnoben var något helt nytt (Edwards 2015:62). Före första världskriget rakade majoriteten av kvinnor inte sina ben, och kroppsbehåring ansågs som något attraktivt, som dolde något mer intimt. Med de korta kjolarna och framvisandet av ludna ben, började kroppsbehåring istället att anses som mindre tilldragande (Edwards 2015:93).

BENEN SOM MODERNITETSMARKÖR

1928 framhåller *Charme* att ben-industrin är lika modern som automobil-, gramfon- och filmindustrin (*Charme* nr 2 1928:20-21, 34). Benindustrin sägs vara en stor och lönande affärsgrän som sysselsätter hundratusentals människor och som omsätter miljoner. Till benindustrin räknas då nöjesindustrin, mode och kroppskultur. 1931 publiceras ett bildreportage med foton på kvinnoben i silkesstrumpor där bildtexten lyder: ”Välformade ben är nu en gång för alla den moderna kvinnans pikantaste prydnader” (*Charme* nr 5 1931:20-21). 1932 understryks att ”det vackra benet är en modern uppfinning. Det är uttrycket för en modern tids skönhetsbetraktande. Det slanka kvinnobenet är en skapelse av vårt århundrande” (*Charme* nr 10 1932:20-21, 24-25). Benen ses alltså inte som något konstant utan som formbara och som en skapelse av det moderna samhället.

”Endast för ett par år sedan ansågs det vara mer eller mindre shocking att ens tala om vackra ben. Nu är ingenting mer aktuellt” skriver tidningen också 1926. Här synliggörs en förändrad blick på och acceptans för kvinnokroppen och dess synlighet (*Charme* nr 7 1926:10). I kåseriet ”Den nya kvinnligheten” från samma år berättas historien om en man som ligger i skilsmässa på grund av att hans fru är för konservativ. Hon vill nämligen inte visa upp sina ben för någon annan än sin make. Hon bär därför långa kjolar tvärtemot vad modet föreskriver. Dessutom har hon behållit sitt långa hår i en tid när senaste modet gör gällande shingel. Mannen tycker inte längre att hans fru ”gör intryck av att vara kvinna” (*Charme* nr 23 1926:32). Trots att detta kåseri är ironiskt, sätter det fingret på något som ständigt framhålls i *Charme*: benen är, tillsammans med korta kjolar, en modernitetsmarkörer och görs till symbol för själva feminiteten. En kvinna som inte vill visa upp sina ben kan inte ens längre koda som kvinna.

I *Charme* 1925 sägs det, apropå kjollängden, att ”[v]ärlden har gått så pass mycket framåt att man inte längre besväras av förra seklets olidliga pryderi och missriktade skamkänsla. Folk har fått lära sig att det naturliga alltid är det mest naturliga” (*Charme* nr 9 1925:16-17). Detta slags framstegstro och förakt för tidigare generationers värderingar och klädvanor är genomgående i *Charme* påvisar en känsla av modernitet och nyskapande. I denna text framhålls benen som naturliga medan det i reportaget ”Det vackra kvinnobenet – dess mått och linjer” (*Charme* nr 10, 1926:20-21, 33) istället betonas att vackra kvinnoben är artificiella och bara kan uppnås genom yttre påverkan. Kvinnoben i *Charme* skrivs

alltså fram både som en naturlig del av kvinnokroppen som inte bör döljas, men också som något som måste omskapas och förbättras för att kunna visas upp. Som tidigare hävdats i forskningen om skönhetskultur under 1900-talets första decennier är de diskurser som återfinns kring skönhet motsägelsefulla (Andersson 2006:58).

1926 lanserade *Charme* en tävling för att utse Sveriges vackraste kvinnoben. Läsartävlingar var ett återkommande inslag i tidens veckopress. Tidigare under 1920-talet anordnade *Charme* fotografibaserade tävlingar för att kora den bästa frisyren, den fördelaktigaste helheten och den vackraste ryggen. Veckotidningen *Filmjournalen* anordnade liknande tävlingar under 1920-talet (Blomberg 2006:69). Både *Charme* och *Filmjournalen* låg i framkant vad gäller att använda fotografier i stor skala under 1920-talet. Det var först under 1930-talet som fotografier användes som illustrationer i större utsträckning i veckopress (Dahlgren 2009:155).

Priset i tävlingen om de vackraste benen är en semesterresa till moderniteteten och modets huvudstad, Paris. Priset kan också bytas mot 250 kronor i kontanter. Stolt framhålls att tidskriften är först i Sverige med att anordna en ”vackraste ben”-tävling, men att detta ligger i linje med en internationell trend eftersom att liknande tävlingar hållits i Paris, Nizza och Los Angeles. *Charme* skriver alltså in sig i ett internationellt sammanhang och vill poängtera att de för in modernitet som hämtas från Amerika och Frankrike. Vidare framhålls att de svenska kvinnoben förmodligen kommer att kunna jämföras med de ben som prisats i dessa tävlingar (*Charme* nr 7 1926:10).

Charmes ben-tävling får stort genomslag hos läsekretsen och över 100 bilder skickas in från kvinnor runt om i Sverige. I flera nummer publiceras ett antal tävlingsbidrag och så småningom offentliggörs det vinnande benparet i tävlingen.

Fascinationen och fetischeringen av ben är inget som präglar enbart en svensk kontext under 1920- och 30-talen. Även i en australiensisk tidskrift utlyses en ben-tävling där målet är att utse de mest ideala anklarna, alltså en ännu mer specifik kroppsdel än benen (Conor 2004:147). I en tysk roman, *Gilgi – en av oss* av Irmgard Keun från början av 1930-talet finns en passage om en kvinnas ben: ”Så vacker och fullkomlig är vadens mjuka linje, så väl mejslat är knäet, att det är en ren glädje att se därpå” (Keun 1934:113). Benet liknas vid ett konstverk och kvinnan vars ben som sexualiseras blir svartsjuk på sina egna ben när hennes älskare ger denna odelade uppmärksamhet åt dem. Benen frikopplas här från själva kroppen och från kvinnan och blir till något eget. Uppstyckningen av kvinnokroppen och koncentrationen på ben är således synlig i såväl svensk som internationell populärkultur.

Att det inte är alla ben som kan passera som moderna tydliggörs i en artikel i *Charme* 1926:

Ett ben av ’modetyp’, oavsett det nu tillhör en levande eller konstgjordmodell, har en form som framförallt är chic. Linjerna äro svängda, konturen är djärv som den getts av en chictecknares hand, måtten äro slanka. Smalbenet är ytterst finskuret, vaden relativt väl fyllig och låret har

fått en modellering, som väl harmonierar med anatomiens uppfattning om hur muskulatur bör se ut. (*Charme* nr 10 1926:20-21)

Vidare framhålls att vackra ben oftast inte återfinns bland ”landsbygdens eljest välväxt, sunda skönheter, men väl bland städernas slanka dansanta kvinnor och kända sportflickor. Det vackra benet är något som skapas av gymnastik, promenader, dans och sport” (*Charme* nr 10 1926:20-21, 33). Ideala ben formas, enligt skribenten, av deltagande i moderna aktiviteter och i staden, det vill säga platsen för moderniteten. Ett välformat kvinnoben efter 1920-talets idealbild blir således till en markör för ett deltagande i det moderna livet och framhålls som ett måste för den moderna kvinnotypen. På liknande sätt hävdar den amerikanska historikern Miriam Silverberg om en japansk kontext under 1920-talet och menar att benen symboliserade framsteg och möjligheter för kvinnor att forma sig ett nytt slags liv (Silverberg 1991:242).

ATT SKAPA DE IDEALA BENEN

Förstår ni, att ni t.ex. hastigare visar er ålder genom benens former och konturer än genom någon annan del av kroppen. Har ni fått den förrådiska, uppsvällda påsen bakpå benet från underknäet halvvägs till hälen? Om så är fallet, tag er i akt! Det betyder att ni håller på att bli gammal och falla av, något som är ousäktligt och lätt kan botas genom lämplig gymnastik. (*Charme* nr 10 1923:9)

Ungdom och skönhet länkas samman i denna text och en kvinna som inte ser ung ut är inte mycket värd efter vad som går att utläsa i det något aggressiva utspelet mot åldrande ben. Likhetstecknet mellan ungdom och skönhet hade stärkts med framväxten av 1800-talets borgerliga kultur då en helt ny syn på ålder och åldrande hade ersatt den som varit rådande i det agrara samhället (Brown 2011:28). I *Charme* knyts ungdomligheten samman med modernitetsmarkören de kvinnliga benen och framhålls som det viktigaste tecknet på en ung och välvårdad kropp. Vidare understryks i artikeln att en kvinna som fått fylliga ben förlorat sin charm och att i har den eftersträvarvärda flickaktigheten ersatts av ”fulhet och vanskaplighet” (*Charme* nr 10 1923:9). Den amerikanska modehistorikern Valerie Steel emenar att 1920-talets skönhetsideal framförallt utgjordes av ungdomlighet. Idealet var inte så mycket pojkkäcktigt som ungdomligt, framhåller hon (Steele 1985:239). 1920-talets moderna kvinnotyp brukar annars beskrivas i termer av androgynitet och pojkkäcktighet. Vidare skriver Steele om 1920-talets kvinnoideal att det utgjordes av en smal, ung kvinna, som inte symboliserade familjeliv. Kvinnorna förväntades istället att exponera benen, något som endast småflickor gjort tidigare (Steele 1985:230). I en artikel i *Charme* som behandlar benens skönhetsvärd kopplas också benen och ungdomlighet samman och det framhålls att ”synen av hundratals utsökta ben i silkesstrumpor kunna förändra även den tråkigaste gata till en sagolik vision av ungdom” (*Charme* nr 24, 1926:56-57).

De ideala benen är inget som majoriteten av kvinnor föds med, det råder det konsensus om i *Charme*. Det krävs tid, träning och omvårdnad för att uppnå den ideala benstrukturen. Vackra ben hyllas och ofta beskrivs de som den främsta markören för skönhet.

Charme 11

DE
VACKRASTE
BENEN

FÖRSTA PRISET I CHARMES BENFOTOPRISTAVLING
ERÖVRADES AV EN UNG STOCKHOLMSDAM, SOM
DELTAGIT UNDER SIGNATUREN "SCANIA VARIS"
OCH SOM VID OMRÖSTNINGEN BLAND CHARMES
LÄSARE SAMLADE DE FLESTA RÖSTERNA. FÖRSTA
PRISET BESTOD SOM BEKANT AV FRI RESBJETT
PARIS TUR OCH RETUR ANDRA KLASS ELLER 250
KRONOR KONTANT, EFTER FRITT VAL.

Charme nr 1926, nr 16, s. 11.

Flera kvinnliga krönikörer menar att det nya modet kräver en ny skönhetsvård och att de långa kjolarna tillät kvinnor att inte vårda sina ben, något det nu måste bli ändring på. Det publiceras explicita råd steg för steg om hur benens vård ska gå till, i likhet med dem som *Elle* ger under våren 2015. Skönhetsoperation av benen anges också som ett alternativ för dem som inte har turen att ha vackra ben eller möjlighet att träna sig till det, dock betraktas detta än så länge som extremt och förknippas med modernitetens högborg: Amerika och Paris (*Charme* nr 16, 1924:6-7). Att uppnå de ideala benen är ett pågående arbete. Sociologen Chris Shilling skriver i introduktionen till *The Body and Social Theory* om hur kroppen har blivit till ett projekt för många moderna människor

och att alla delar av kroppen ses som möjliga att rekonstruera och förändra: "bodies become malleable entities which can be shaped and honed by the vigilance and hard work of their owners" (Shilling 2003:4, citat s.5).

Nymodigheten med kort kjol under 1920-talet sätter fokus på en del av kvinnokroppen som tidigare varit osynlig i offentligheten. I *Charme* blir det tydligt hur omformningen av benen görs till ett projekt för den moderna kvinnan. Många spaltmetrar under utgivningsperioden ägnas åt tips och råd. I *Charme* framhålls att "(e)n kort kjol förutsätter ju nödvändigtvis också nätta fötter, smidiga anklar och vackra ben. Klumpiga fötter och överdimensionerade ben bli under en sådan period som den nuvarande någonting avskyvärt, något som till varje pris måste bortarbetas" (*Charme* nr 9 1925:16-17). Den kvinnokropp som inte uppvisar nätta fötter, smidiga anklar och vackra ben anses alltså som abnorm och kvinnor som inte redan har kroppsdelar som är formade efter idealet uppmanas att förändra dem. Att gymnastera för att få smalare och mer välformade ben fungerar delvis, menar till exempel skönhetsrådgivaren Maria Enquist i *Charmes* frågespalt 1922 (*Charme* nr 7 1922:20). Ett annat råd som ges är att linda smalbenen med gummilindor för att få den eftersträvade formen (*Charme* nr 6 1922:19; *Charme* nr 7 1922:20). Projektet kräver dock också att andra delar av kroppen tränas. I ett reportage från 1923 uppmanas kvinnor att tänka på att flera delar av kroppen måste tränas, så som magen och höfterna, för att benen ska bli vackra:

För att förädla benens form, måste man även kultivera bukmuskulaturen och höfterna, ty utan en smidig höft- och bukmuskulatur kan man inte tänka sig några eleganta ben. Mot hjulbenthet användes på natten en dyna, 15 cm hög och 30 cm. lång och bred, hårt stoppad med sågspån. Linda den sedan med några lager bomull och kläd över denna en gång till. Lagg denna dyna mellan fötterna och hälarna och bind fast denna stadigt, linda sedan ihop knälederna. Mot kobenheter, användes samma dyna. Den lägges då mellan knäna, varter efter hälarna hopbindas med ett rullat bandage. (*Charme* nr 3 1923:8)

Att uppnå idealet med vackra ben kräver således både tid och hårt arbete. Slanka ben är det som idealet föreskriver och som *Charme* uppmanar sina läsare att sträva efter. För att uppnå den eftersträvansvärda formen ges 1931 rådet att

(...) taga en vanlig handduk, doppa den i kylslaget vatten samt linda den stramt men ej för hårt om benet. Det våta omslaget täckes därefter med vaxduk och en stor grov handduk ytterst. Omslaget behålles på under natten och på morgonen tvättas benen med kallt vatten samt froteras under några minuter med den grova handduken. (*Charme* nr 7 1931:29)

Råden som ges att sova med en blöt handduk, att surra fast benen vid en dyna och binda samman hälarna låter inte särskilt bekväma. Intressant i sammanhanget är att det i *Charme* även publiceras texter med en hård udd mot 1800-talets främsta modeplagg: korsetten. Denna sägs ha varit mycket obekväma och begränsat kvinnors rörelseförmåga (till exempel i *Charme* nr 13 1927:16, 29). Men någon koppling mellan den ansträngning det krävs att omforma benen och korsetten som ett omformande och besvärligt plagg görs inte. För att skapa de ideala benen ges till och med rådet att bränna bort håret från dem med hjälp av

tändstickor liksom att pudra dem (*Charme* nr 15 1928:29). Den amerikanska historikern Joan Jacobs Brumberg menar att mode och film drev på en utveckling under 1920-talet som innebar att kvinnor för första gången tilläts att visa sina armar och ben. Men denna nya frihet för 1920-talets unga kvinnor att exponera fler delar av kroppen innebar att de behövde utöva en helt annan kroppskontroll än tidigare, som sedan kommit att eskalera allt mer under 1900-talet (Jacobs Brumberg 1998:98). Även veckopressen kan skrivas in i denna berättelse kring ett pådrivande av exponering och därmed kraven på allt högre kroppskontroll för 1920-talets kvinnor.

Omformandet av kvinnokroppen i avsikt att göra den begärlig förutsätter självfallet också en betraktare som förväntas begära den, här specifikt benen. Föga förvånande är det i *Charme* en manlig betraktare som förmodas begära kvinnornas ben. I slutet av 1920-talet då kjolarna, enligt senaste modet, rapporteras bli längre framförs önskemål från manliga skribenter om att benen ska fortsätta att synas (till exempel *Charme* nr 24 1929:34-35; *Charme* nr 18 1930:34; *Charme* nr 3 1926:24-25). Fördelen med den ökade kjollängden är att omgivningen slipper betrakta kvinnoben som inte anses vara attraktiva, menar en skribent 1930 (*Charme* nr 20 1930:14-15). I *Charme* 1926 betonas det stigma som ett par icke-attraktiva ben kan medföra: ”Det är ett svårt problem, i sanning, ty hur vackert hennes ansikte än är, vilken flicka vågar utmana den ungdomliga Adams förringande blickar eller utsätta sig för sitt eget köns fnissningar och bära en kort kjol, som avslöjar oformliga ben” (*Charme* nr 24 1926:56-57). Benen ska vårdas, tränas och omformas främst för att tillfredsställa en manlig betraktare.

”RASBEN” – EN NATIONELL SKÖNHETSMARKÖR

I *Charme* är ett återkommande inslag ett fotografi publiceras tillsammans med en komisk eller ironisk text. Bilden som visas ovan med ett par kvinnoben och en man som sträcker fram en ring mot dem följs av texten: ”Utom sig av återseendets glädje ger Moses Saffiro bort ringen åt sin undersköna sekreterare Anna-Lisa Rasbenson” (*Charme* nr 7 1928:17). ”Rasben” är det epitet som används i *Charme* för att beskriva de ben som anses vara mest attraktiva. Nationalitet, etnicitet och ras diskuteras i relation till kroppen, inte minst vad gäller benen, under hela *Charmes* utgivningsperiod. Historikern Christine Bard hävdar att Frankrike vid kring 1900 sjöd av nationalism och kolonialhögmod och att exponeringen av kvinnokroppen blev till ett uttryck för egenkärlek. Franssystkorna blev till nationella symboler och sades vara de uppvisade den yppersta smaken och elegansen (Bard 2011: 28). Också i *Charme* görs benen till tecken för något större än en vacker kvinnokropp. Även här kopplas benens utseende till nationalitet. I reportaget ”Ett benigt kapitel” från 1932 betonas att blondiner har de vackraste benen. Svenskorna ligger bäst till här tillsammans med tyskor och amerikanskor. Engelska kvinnor däremot sägs ha ”ponnyben” medan norskers tillskrivs ”kalvben” (*Charme* nr 10 1932:20-21, 24-25).

I Sverige startades Rasbiologiska institutet 1922 med syfte att kartlägga olika rastyper i Sverige vilket framhölls vara betydelsefullt att den nordiska rasen uppfattades som

”Utom sig av återseendets glädje ger Moses Saffiro bort ringen åt sin undersköna sekreterare Anna-Lisa Rasbenson” (*Charme* nr 7 1928: 17)

hotad (Kjellman 2013:180). Historikern Ulrika Kjellman menar att hår- och hudfärg användes för att kategorisera människor inom den tidiga rasbiologin, men att detta snart inte betraktades som tillräckligt. Efter hand började forskarna till exempel dessutom att mäta skallars och armars längd för att särskilja olika raser från varandra (Kjellman 2013:184). Dessa rasbiologiska strömningar syns också i *Charme* 1926:

Vetenskapsmännen anse att den vita kvinnan står ofantligt mycket högre än andra rasers kvinnor just i fråga om benens längd i förhållande till kroppens längd. Den europeiska kvinnan har varken kinesiskans alltför korta ben eller negressers alltför långa, utan just det ”gyllene snittet”. (*Charme* nr 10 1926:20-21)

Här understryks att vita, europeiska kvinnor har de ideala benen vad gäller längd, baserade på rasistiska stereotyper kopplade till kroppen. Mätandet och vägandet av kroppen som var betydande inom rasbiologin återfinns även i *Charme*. Återupprepande gånger ges kvinnor rådet att mäta sina ben, både deras omkrets och längd, för att se om de behöver öka eller

minska i vikt för att uppnå idealet (*Charme* nr 8 1926:22; *Charme* nr 2 1930:36-37). Ett exempel på detta förekommer i den regelbundna spalten ”Skönhet och hälsa”, där det 1926 förs fram att ”mot en kroppslängd av 160-165 cm bör vara ett ankelmått av 19-21 cm. och ett mått över vaden 33-35 cm” (*Charme* nr 7 1926:32-33). Det är således mycket snäva och specifika mått som läsarna uppmanas att sträva mot.

Bilden av var de ideala benen återfinns är dock inte entydig. I en krönika från 1923 framhålls att ”[h]öga, smidiga ben med rörligt muskelspel finnes mest hos vilda folkslag, som inte använder skor eller hårt åtsittande kläder. I civiliserade länder med den inklämmande beklädnad, som med förkärlek användes, bli benens elegans och rörlighet delvis hämmad” (*Charme* nr 3 1923:8). Här utmanas alltså föreställningen om vackra ben som en modernitetssmarkör. Även om citatet bygger på andra rasistiska föreställningar om ”vilda folkslag” ifrågasätts bilden av svenska, eller europeiska, ben som idealet.

REFLEKTION OCH KONKLUSION

1920-talets allt mer exponerade kvinnoben blir en markör för modernitet och en statussymbol för nationen. I *Charme* framställs skönhetsvården av benen som ett omfattande och viktigt projekt för den som önskar bli begärlig som kvinna. Kvinnokroppen styckas upp och varje del kräver sin egen omvårdnad, men det är benen som får odelat mest uppmärksamhet i samtliga av tidningens textgenrer. Modehistorikern Susan J. Vincent menar att det är av stor vikt att undersöka mode och ideal i ett historiskt perspektiv för att komma närmre det som känns obekant i historien. Genom att placera oss själva i ett historiskt sammanhang kan vi kontextualisera och se kritiskt på vår egen tids modevanor. Hon menar att detta kan öka vår förståelse för historiska ”konstigheter” och samtidigt problematisera och avslöja ”konstigheter” i vår samtid (Vincent 2009:xv). *Charmes* bentävling är ett tacksamt exempel på detta. När jag lyfter upp denna i olika sammanhang väcker det ofta förvåning att man under 1920-talet tävlade om vem som hade de vackraste kroppsdelarna. Sådant skulle inte uppfattas som okej i vår egen tid, tänker en del. Men faktum är att just *Gillette* 2011 anordnade tävlingen ”Bara ben”. Syftet var att ”[i]nspirera fler att våga visa spirorna” och priset var 1000 euro att shoppa kläder för (*Aftonbladet* 2011-04-15). Den feministiska bloggaren Natashja Blomberg, mer känd som Lady Dahmer, skickade in ett foto på sina orakade, håriga ben. Lady Dahmers bidrag röstades fram som etta av en röstande allmänhet, men *Gillette* valde att diskvalificera bidraget. Detta väckte en debatt kring hur kvinnoben förväntas se ut och vad som accepteras och inte vad gäller den synliga kvinnokroppen. Det finns således kopplingar mellan den tävling som *Charme* lanserade 1926 och *Gillettes* ”Bara ben”-tävling från 2011. Genom att historiskt belysa hur kvinnokroppen styckats upp i media kan vi komma åt kontinuiteten i objektifiering. Vi tycks bli förvånade över den exponering och det mediala utrymme som kvinnoben fick under 1920-talet medan vi idag omges av samma form av objektifiering. Har vi andra föreställningar och förväntningar på den förflutna tiden än på vår samtid? Stora likheter finns också mellan *Charmes* rådgivning, och uppmaningar att sträva efter ideala ben, under 1920-talet

och den kampanj som *Elle* och *Gillette* lanserade 2015. Kvinnor förväntades, då som nu, att lägga mycket tid och energi åt att omforma kroppen till ett begärligt objekt. Vägen dit kantas av tidskrävande träning och skönhetsvård.

REFERENSER

Charme nr 6, 1922, nr 7, 1922, nr 3, 1923, nr 10, 1923, nr 16, 1924, nr 9, 1925, nr 2, 1926, nr 7, 1926, nr 8, 1926, nr 10, 1926, nr 23, 1926, nr 24, 1926, nr 5, 1927, nr 13, 1927, nr 2, 1928, nr 7, 1928, nr 15, 1928, nr 24, 1929, nr 2, 1930, nr 18, 1930, nr 20, 1930, nr 5, 1931, nr 7, 1931, nr 10, 1932.

Aftonbladet 2011: ”Bara ben inte rätt i bara-ben-tävling” Tillgänglig (2015-10-13) på <http://www.aftonbladet.se/wendela/article12886798.ab>

Elle 2015: ”Allt om snygga ben” Tillgänglig (2015-10-13) på <http://elle.se/kategori/snyggaben/>

Reklamera 2015. Tillgänglig (2015-10-13) på <http://sverigeskvinnolobby.se/blog/projekt/reklamera> samt på <https://www.facebook.com/reklamera?fref=ts>

LITTERATUR

Andersson, Therése 2006: *Beauty Box. Filmstjärnor och skönhetskultur i det tidiga 1900-talets Sverige*. Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis.

Bard Charlotte 2011: *Kjolen. Frihet eller fängelse?* Stockholm: Leopard förlag.

Barlow E. Tania, Madeleine Yue Dong mfl 2006: ”The modern girl around the world”. *Gender and history* 17 (2).

Blomberg, Eva 2006: *Vill ni se en stjärna? Kön, kropp och kläder i Filmjournalen 1919-1953*. Lund: Nordic Academic Press.

Brown, Carolina 2011: *Skönhetens mask : historia om kropp och själ, ideal och verklighet*. Stockholm: Carlsson.

Jacobs Brumberg, Joan 1998: *The body project : an intimate history of American girls*. New York : Vintage Books.

Conor, Liz 2004: *The Spectacular Modern Woman. Feminine Visibility in the 1920s*. Indiana University.

Dahlgren, Anna 2009: ”Mode + Fotografi = Bidrag till den svenska modefotografins tidiga historia”. I Gindt, Dirk & Wallenberg, Louise (red.) *Mode en introduktion*. Stockholm: Raster.

Edwards Nina 2015: *Dressed for war. Uniform, civilian clothing and trappings, 1914-1918*. New York: I.B. Taurius & Co Ltd.

Frykman, Jonas & Löfgren, Orvar 1979: *Den kultiverade människan*. Lund : Liber Läromedel.

Keun, Irmgard 1934: *Gilgi – en av oss*. Mariestad: Aktiebolaget Tidning för Skaraborgs län.

Kjellman, Ulrika: 2013. ”A whiter shade of pale”. *Scandinavian Journal of History* 38 (2).

Koda, Harold 2001: *Extreme Beauty. The Body Transformed*. New York: The Metropolitan Museum of Art.

Shilling, Chris 2003: *The body and social theory*. London: Sage.

Silverberg, Miriam 1991: ”The Modern girl as militant”. I Lee Bernstein, Lee (red.) *Recreating Japanese women, 1600-1945*. Los Angeles: University of California Press.

Steele, Valerie 1985: *Fashion and eroticism : ideals of feminine beauty from the Victorian era to the jazz age*. New York: Oxford University press.

Vincent, Susan J 2009: *The anatomy of fashion. Dressing the body from the renaissance to today*. New York: Berg.

Wosk, Julie 2001: *Women and the Machine. Representations from the spinning wheel to the electronic age*. London: The John Hopkins university press.

BILDMATERIAL

Bild på sida 119 är ett collage av sida 11 i *Charme* nr 1926, nr 16.